

Nr 4.

Ankom till riksdagens kansli den 12 mars 1926 kl. 3 e. m.

Andra kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtande, nr 4, i anledning av väckt motion angående gynnande av avsättning för de blindas tillverkning vid upphandling för det allmännas behov.

I en inom andra kammaren väckt och till dess fjärde tillfälliga utskott hänvisad motion, nr 345, har herr *Strindlund* hemställt, att riksdagen måtte anhålla, att Kungl. Maj:t ville taga under övervägande i vad mån och på vad sätt vid upphandling för det allmännas behov avsättning för de blindas tillverkning kunde gynnas.

Beträffande motiveringen får utskottet hänvisa till motionen.

På därom framställd begäran har till utskottet avgivits yttrande i anledning av motionen av *rektorn vid institutet och förskolan för blinda å Tomtebodas, Gustaf Ek*, vilket yttrande såsom bilaga fogats till detta utlåtande.

Yttrande.

Föreliggande motion berör en synnerligen behjärtansvärd fråga, nämligen om stöd och hjälp åt de blinda i samhället i deras strävan att genom eget arbete försörja sig. Såväl från det allmännas sida som genom enskild hjälpverksamhet hava ock mycket omfattande åtgärder redan vidtagits på ifrågasvarande område. Genom blindskolor och blindinstitut har möjlighet beretts den blinde att erhålla såväl allmän undervisning som ock den yrkesutbildning, som erfordras för att han trots sitt lyte skall kunna ägna sig åt förvärsarbete. Efter utbildningens avslutande erhåller han nödiga verktyg och ett mindre förråd av arbetsmaterial, så att han vid återkomsten till hemorten kan starta med tillverkandet för försäljning av sina alster, vilka för de manliga blinda i regel utgöras av borstbinderi- eller korgmakeriarbeten och för de kvinnliga huvudsakligen av stickningsarbeten. Nytt arbetsmaterial kan sedermera inköpas från de för tillgodoseendet av de blindas behov inrättade materialdepåerna i Stockholm och Kristinehamn.

Utskottet.

Nu berörda anordningar bygga på principen, att den blinde bör lämnas hjälp till självhjälp, vilket enligt utskottets mening måste ur såväl samhällets som den enskilde blindes synpunkt anses såsom det lämpligaste och mest ändamålsenliga. Ett oefftergivligt villkor för att det avsedda syftet skall uppnås är emellertid, att de blinda erhålla avsättning för produkterna av sitt arbete. Men härutinnan torde förhållandena icke kunna sägas vara tillfredsställande, och så länge så ej är fallet blir ändamålet med de bety-

dande kostnader och det arbete, som nedläggas för de blindas utbildning, i viss mån förfelat.

Av det bifogade yttrandet framgår, att ett förtjänstfullt arbete på nu ifrågakvarande område utföres av Kronprinsessan Margaretas arbetsnämnd för de blinda med dess i samtliga län bildade lokalorganisationer, men att de blinda, som på grund av sitt lyte arbeta långsammare än andra, dock ej kunna i fråga om priserna konkurrera med den fabriksmässiga tillverkningen. Denna övermäktiga konkurrens leder givetvis ofta till, såsom även i motionen framhållits, att den blinde förlorar tron på sig själv och lusten till självförsörjning, varigenom han faller anhöriga eller samhället till last eller hemfaller åt bettleri.

Utskottet anser därför i likhet med motionären, att det vore synnerligen önskvärt, om åtgärder kunde vidtagas i syfte att öka avsättningsmöjligheterna för de blindas arbeten. Ett beaktansvärt uppslag härutinnan synes vara en anordning, som kommit till användning i Västerbottens och Norrbottens län, där vederbörande länsstyrelser, såsom av det bifogade yttrandet framgår, vid beviljandet av tillstånd att anordna tombolalotterier samtidigt uppställt som villkor, att en viss del av vinstvärdet skulle utgöras av blindarbeten. Mycket skulle säkerligen stå att vinna, om ett dylikt förfaringsätt tillämpades i större utsträckning såväl vid varulotterier, till vilkas anordnande Kungl. Maj:t lämnar tillstånd, som vid lotterier, vilka beviljas av vederbörande länsstyrelser. Denna fråga beröres visserligen icke i den föreliggande motionen, men utskottet har dock ansett sig böra i förevarande sammanhang ägna den ett omnämmande.

Motionen åsyftar närmast, att vissa statliga verk och inrättningar, regementen, hospital, asyler m. fl., skulle av Kungl. Maj:t anmodas att vid förekommande behov i första hand upphandla de blindas arbeten. Vad denna speciella fråga angår, måste hänsyn tagas till den omständigheten, att särskilda föreskrifter gälla rörande upphandling för det allmännas räkning, vilka föreskrifter bland annat åsyfta, att vid dylik upphandling rent affärs-mässiga principer i regel skola tillämpas. Och då, såsom förut framhållits, de blinda icke kunna i prishänseende konkurrera med den fabriksmässiga tillverkningen, äro deras möjligheter att få leverera sina varor till statliga verk och inrättningar onekligen mycket små. En förändring härutinnan i sådan riktning, som i föreliggande motion åsyftas, skulle enligt utskottets mening vara ägnad att medföra väsentliga fördelar icke blott för de blinda själva utan jämväl med hänsyn till önskvärldheten av att de kostnader, som från det allmännas sida nedläggas på de blindas utbildning, göras mera fruktbarande.

Någon principiell omläggning av hittills tillämpade grunder i fråga om upphandling för det allmännas räkning synes dock ej vara att förorda för tillgodoseendet av ifrågakvarande syfte. Vederbörande upphandlare torde alltjämt böra på eget ansvar träffa beslut om inköp, och något åläggande för

dem att i förekommande fall lämna företräde åt de blindas tillverkning, oberoende av priset, synes ej böra ifrågasättas. Utskottet håller dock samtidigt för troligt, att större utrymme än hittills skulle på förevarande område kunna beredas de blindas arbeten även inom ramen av nu gällande bestämmelser för upphandlingen. Det torde vara obestridligt, att arbeten tillverkade av blinda i kvalitativt hänseende oftast äro motsvarande fabriksmässigt tillverkade alster avsevärt överlägsna och därför genom större hållbarhet kunna i längden ställa sig ungefär lika billiga som de sistnämnda. Och i sådana fall böra enligt utskottets mening blindarbeten i första hand komma i fråga vid upphandling för det allmännas räkning. Det vore önskvärt att genom verkställda provundersökningar få konstaterat, i vad mån det högre priset å blindarbeten motsvaras av en högre kvalitet. Resultaten av dylika undersökningar kunde därefter meddelas de allmänna verk och inrättningar, som kunna hava användning för den tillverkning, varom här är fråga, att tagas i beaktande vid upphandlingen.

Skulle undersökningar av angivna art giva vid handen, att blindarbetena trots deras högre kvalitet ställa sig dyrare än annan tillverkning, kunde måhända tänkas en sådan anordning, att statsmakterna lämnade särskilt anslag för nedbringandet av priserna vid försäljning till det allmänna å de blindas arbeten till en sådan nivå, att vederbörande upphandlare utan att frånträda affärsmässiga synpunkter kunde inköpa nämnda arbeten.

Även andra åtgärder för tillgodoseendet av ifrågavarande syfte kunna möjligen utfinnas vid en uttömmande utredning av den föreliggande frågan. Med det anförda har utskottet endast velat dels framlägga de skäl, som enligt utskottets mening tala för ett bifall till den i motionen gjorda hemställan, dels ock påvisa, att det ej torde få anses uteslutet att kunna komma de blinda till hjälp genom åtgärder i motionens syfte.

Utskottet får med stöd av det anförda hemställa,

att andra kammaren måtte för sin del besluta, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville taga under övervägande i vad mån och på vad sätt vid upphandling för det allmännas behov avsättning för de blindas tillverkning kunde gynnas.

Stockholm den 12 mars 1926.

På utskottets vägnar:

ELOF LINDBERG.

Närvarande: herrar Lindberg, Schill, Fjellman, Pettersson i Köping, Heiding, Petersson i Lerbäcksbyn, Morfeldt, Andersson i Löbbo, fru Nordgren* och herr Larsson i Tönnersa.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Till Andra kammarens fjärde tillfälliga utskott.

Med anledning av en av herr Strindlund väckt motion att riksdagen måtte anhålla, att Kungl. Maj:t ville taga under övervägande i vad mån och på vad sätt vid upphandling för det allmännas behov avsättning av de blindas tillverkning kunde gynnas, får jag härmed anföra följande:

För att sätta den blinde i stånd att bidra till sin försörjning har man genom statens försorg sökt att på bästa möjliga sätt sörja för hans yrkesutbildning. Härigenom kommer han att känna sig som en nyttig samhällsmedlem, och hans svåra lyte blir honom mindre tungt att bära. Vid skoltidens slut erhåller han nödiga verktyg och ett litet förråd av arbetsmaterial. Med denna utrustning återvänder han till hembygden med gott hopp om framtiden. Men i de allra flesta fall bli hans förväntningar gäckade. Inom någon månad har han upparbetat sitt material, men de färdiga arbetena ligga osålda. Från de för de blindas behov inrättade välsorterade materialdepåerna i Stockholm och Kristinehamn kunde han lätt rekvirera nytt material, men pengar saknas, och vartill skulle väl nytt material tjäna, när hans hyllor redan äro fulla av korgar eller borstar av olika slag. Själv är han av sitt lyte förhindrad att ombesörja försäljningen, och anhöriga — mången gång saknas sådana — kunna ej hjälpa honom eller visa honom tyvärr mången gång ej det intresse, som man hade rätt att fordra. Ej underligt, om han då blir slö och faller anhöriga eller samhället till last eller ger sig ut på tigarstråten.

Emellertid måste man tacksamt erkänna, att den enskilda välgörenheten söker att i våra dagar förbättra de blindas ställning. För att lindra de blindas ekonomiska betryck, utdelas årligen rätt avsevärda penningebelopp. Men särskilt glädjande är emellertid, att våra dagars hjälparbete alltmer söker inriktas på att hjälpa den nödställda att hjälpa sig själv. I detta hänseende har Kronprinsessan Margaretas arbetsnämnd för de blinda med dess i samtliga län bildade lokalorganisationer igångsatt en betydelsefull verksamhet. Dessa vilja i första hand skapa arbetsmöjligheter åt de blinda genom att skaffa dem material till billigt pris och mottaga färdiga arbeten till försäljning. För att lösa försäljningsfrågan börjar man med hjälp av mindre bidrag från landstingen upprätta depåer, där man mottager de blindas arbeten för att sedan söka avyttra dem i större partier till anstalter, fabriker, skolor, återförsäljare m. fl. Men härvid möter man en synnerligen svår konkurrens huvudsakligen från fabrikena men även från seende yrkesutövare. På grund av sitt lyte arbetar den blinde långsammare än andra. Därför kan han ej sälja sina arbeten till så låga priser som fabrikena, vilka använda billig yngre kvinnlig arbetskraft. De blindas handgjorda arbeten bli på grund av sin hållbarhet i längden billigare, men härtil tages tyvärr ingen hänsyn, utan är det endast *priset*, som blir utslagsgivande. Därför uppstå stora svårigheter vid depåernas försök att erhålla regementen och olika slag av anstalter och andra större förbrukare till kunder. I redogörelsen för arbetet för Blekinge läns blinda under år 1925 heter det på tal härom: "Försök ha gjorts att få större leveranser till flottan, sjukhus m. fl. allmänna inrättningar. Vi ha dock ej, vad priserna beträffar, kunnat konkurrera med de fabriksgjorda varorna, så det har tyvärr ej lyckats oss att erhålla mer än ett par mindre leveranser på prov. Dessa hava

emellertid utfallit till stor belåtenhet, varför vi kanske i framtiden kunna hoppas på fortsatta och då större leveranser.”

Vid leveranser till hären och flottan, statens järnvägar, hospital, sjukhus och övriga statens anstalter borde blindas arbeten ha företräde. Ifrågasvarande handgjorda omsorgsfullt utförda arbeten kunna utan olägenhet inköpas till högre pris än fabriksvarorna. Då snart nog inom varje län kommer att finnas en depå för blindas arbeten, behöver denna depå samtliga inom länet befintliga såväl statens som enskilda anstalter till kunder.

Men även om man lyckas erhålla ovan nämnda anstalter till kunder, äro dessa ej i stånd att förbruka samtliga tillverkade blindarbeten. Avsättningsmöjligheter måste sökas även å andra håll. En synnerligen värdefull hjälp ha de blinda i Norrbottens och Västerbottens län erhållit, i det att resp. länsstyrelser vid lämnat tillstånd att anordna tombolalotterier föreskrivit, att en viss procent av vinstsumman skall utgöras av inköpta blindarbeten. Det vore mycket önskvärt, att denna för de blinda så värdefulla bestämmelse vunne efterföljd i alla andra län.

Skulle ej Kungl. Maj:t vid lämnande av nådigt tillstånd att anordna lotterier ävenledes kunna föreskriva, att blindarbeten till ett visst värde skulle ingå bland vinsterna? Härigenom kunde våra större verkstäder för blinda i Stockholm och Göteborg samt i nämnda städer belägna försäljningsbodas för blindas arbeten och depåer få avgång med sina alltid inneiggande stora lager av färdiga arbeten.

Då, såsom i motionen framhålles, en grundlig yrkesutbildning beredes de blinda, är det av största vikt, att sådana åtgärder vidtagas, att denna utbildning kan fullt utnyttjas och sålunda bli till gagn för såväl den blinde själv som samhället.

Tomtebodas den 4 mars 1926.

Gustaf Ek.
